

Mustafa Ruhi Şirin'in Çocukları Uçuran Masallar Dizisinde Mekân Algısı

*Erhan AKIN¹

Siirt Üniversitesi, Türkiye

Abdurrahim TUNÇ²

Siirt Üniversitesi, Türkiye

Mustafa Ruhi Şirin'in Çocukları Uçuran Masallar Dizisinde Mekân Algısı

Özet

İnsanoğlunun yaşam biçimlerinin, kültürel birikimlerinin, yaşam algısının aktarıldığı geleneksel bir anlatı olarak masallar; olağanüstülükleri ve düşsel öğeleriyle geçmişten günümüze kültürel değerlerin aktarıcısıdır. Halk edebiyatının temel türlerinden biri olan masallar, eğlendirici ve ilgi uyandırıcı özellikleriyle çocuk edebiyatı alanı için faydalanılması gereken önemli bir türdür. Çocuksu duyarlılığı en iyi yansıtan tür olarak masallar, çocuk okurun hayal dünyasını zenginleştirirken içerdiği sembolik unsurlarla düş dünyasından gerçek dünyaya sürekli olarak göndermeler yapmaktadır. Masal aracılığıyla çocuk okur, gerçeğin hayal dünyasına indirgenmiş halini deneyimleme imkânı bulmaktadır. Bu bağlamda gerçekle ilişkilendirme eğilimi, çocuk edebiyatı alanı için masal türünü değerli kılmaktadır. Düşsel öğeler taşıması bakımından belirsizliğin hâkim olduğu masal mekânları ise, işlevsel olarak iletilerin aktarılmasını sağlayan bir araç konumundadır. Çalışma kapsamında Mustafa Ruhi Şirin'in Çocukları Uçuran Masallar Dizisi (Guguklu Saatin Kumrusu, Martıcık ile Tilki, Aslan Kuş, Kuş Ağacı)'nde yer alan masallardaki mekânsal unsurların işlevsel yönünü irdelenmiştir. Masallardaki mekânsal ilişkilerin çocuk okurun mekânsal algı gelişimine ne derecede katkıda bulunduğu ve mekânsal ilişkiler ile verilmek istenen iletilerin niteliği çocuk edebiyatı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Ruhi Şirin, Çocuk edebiyatı, masal, mekân algısı.

Abstract

Tales as a traditional narrative in which the life forms of human beings, their cultural backgrounds and their perception of life are conveyed; It is the transmitter of cultural values from past to present with extraordinary and imaginative elements. Tales, one of the main types of folk literature, are an important species that should be used for children's literature with their entertaining and interesting features. Fairy tales as the best reflecting childlike sensitivity, while enriching the imaginary world of the child reader, are constantly referring to the real world from the dream world with the symbolic elements it contains. Through the fairy tale, the child reads and finds the possibility of experiencing the reality reduced to the imaginary world. In this context, the tendency to associate with the reality makes the type of tale for children's literature valuable. Fairy-tale spaces dominated by uncertainty in terms of

¹ Doçent Dr, Siirt Üniversitesi, erhanakin49@hotmail.com

² Türkçe Öğretmeni, tunç.tt@gmail.com

carrying imaginary elements are functional means of transmitting messages. Within the scope of the study, Mustafa Ruhi Şirin's Children Flying Tales Series (Cuckoo Clock, Martique and Fox, Lion Bird, Bird Tree) were analyzed by document analysis and various results were reached. The aim of the study is to examine the functional aspects of the spatial elements included in the totality of the tale. The extent to which spatial relations in fairy tales contribute to the development of spatial perception of children, and the quality of the messages to be given through spatial relations are evaluated within the framework of children's literature.

Key Words: Mustafa Ruhi Şirin, children's literature, tale, perception of space.

1. Giriş

İnsanoğlunun değer yargılarının, yaşama bakış açılarının, kültürel birikimlerinin bir yansıması olarak masallar; geçmişten günümüze kültürel değerlerin aktarıcısıdır. Olağanüstülükleri ve düşsel öğeleriyle ilgi çekici bir tür olan masallar; anlatıcının hayal gücünden, yaşama dair izlenimlerinden izler taşımaktadır.

Halkbilim Terimleri Sözlüğü'nde “masal”; “insanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı örnekleri” olarak tanımlanmaktadır(Acıpayamlı, 1978).

Boratav ise masalı; “Nesirle söylenmiş, dini inanışlardan bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz, anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı.” şeklinde açıklamaktadır (Boratav, 1992: 75).

Masala,“bir varmış/ evvel zaman içinde” şeklinde kalıplaşmış ifadelerle başlanmış olması, Boratav (1992:33)'a göre masalın kurmaca yönünü göstermektedir. Masal başı tekerlemeleri, masal dinleyicisini gerçek yaşamdan alarak, gerçek dışı bir anlatının içine girmesine hazırlamaktadır.

Masallar halk edebiyatının temel türlerinden biridir. Ancak günümüzde çocuk edebiyatı için yararlanılması gereken önemli bir türdür. Masallar, çocuksu duyarlılığı en iyi yansıtan edebî türdür. Masal, çocuk ruhunu besleyip hayal dünyasını zenginleştirirken çocuğu hayata, dolayısıyla geleceğe hazırlar. Masallar taşıdıkları sembolik unsurlardan ayıklandığında ortaya gerçek hayat çıkar. Çocuk, hayal ürünü olan masalarda, kendini geleceğe hazırlayan tecrübelerin bir kısmını kazanmaktadır (Karatay, 2007, s.471).

Yavuz (1999)'a göre insanlar, “En masalımsı, en olağanüstü anlatıları bile gerçeğe yaklaştırma, gerçekle ilişkilendirme eğilimindedirler.” Masallardaki bu kurmaca dünyadan hayatın gerçekliğine sürekli bir gönderme yapılmaktadır.

Masallar, toplumların geçmişten günümüze kültürel değerlerin aktarıcısı olarak geleneğin sürdürülmesine katkı sağlamıştır.

Dilidüzgün (2018)'e göre masal, gerçek dünyanın basitleştirilmiş bir modeli gibidir. Aynı zamanda da çocuğun dünyaya ilişkin bilgileri ve deneyimleri edinmesinde yardımcı bir araçtır. Dolayısıyla masallar, sembollerle donatılmış kurmaca bir dünya içerisinde gerçek yaşama göndermeler yapan bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk okur masal sayesinde gerçeğin hayal dünyasına indirgenmiş halini deneyimleme olanağı bulmaktadır.

Şirin (2007)'e göre masal, olağanüstü, gerçek dışı ve mantık dışı özellikleri ile çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, gerçekliği dolaylı olarak anlatan bir tür olması nedeniyle çocuk için çok önemlidir.

1.1. Masalın Mekân Miti

Masalarda mekân, düşsel öğelerle bezendiğinden belirsizlik taşımaktadır. Masal dinleyicisi kültürel birikimi, yaşama bakış açısı neticesinde zihninde hayali bir mekân canlandırmaktadır. Bu yerler kimi zaman Kaf dağının ardındaki uçsuz bucaksız bir saray kimi zaman da daha önce kimsenin ayak basmadığı büyülenmiş bir yer altı âlemi olabilmektedir.

Özdemir (1992)'e göre; “Masalarda anlatılan olaylar herhangi bir atlas ya da haritada bulabileceğimiz bir yerde ya da belirli bir yerde geçmez. Anlatılanların geçtiği yer, masala özgü düşsel bir ülkedir.

Masalda, genel olarak zaman ve mekân kavramı olmamakla birlikte; ‘masal mekânını; “Çoğunlukla hayali bir takım olayları, her şeyi yapmaya kudretli kahramanları içine alan, belirli olmayan saraylarda, köşklere, dağlarda, denizlerde, yedi kat yerin altında, on iki kat gökyüzünde geçen, dağları, taşları, ağaçları, çiçekleri” içine alan bir mekânsallık söz konusudur (Türk Ansiklopedisi: 317).

Şirin (2007)'ye göre, ilk hayali masal ülkesi olan Kafdağı bugüne kadar hep masal ile birlikte anıldı. İnsanoğlu bazen yakınlaşmış bazen de uzaklaşmıştı bu dağa. Masalın ilk mekân miti de bu sayede keşfedilmiş oldu.

Bazı masalarda yer alan tekerlemelerde; “Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir de arkasına bakmış ki: bir arpa boyu yol gitmiş.” örneğinde olduğu gibi, masalın gerçekdışı niteliğini belirtme kaygısını da belirten şakaya dönüşen mekânsal anlatımlar yer almaktadır (Boratav,1992, s.77).

Masal mekânının kahramanın kendi bilinçaltında şekillendirdiği yönüyle aktarıldığı düşünüldüğünde, işlevsel olarak çocuk okura bazı iletiler sunmaktadır. Masalın bütünü içerisinde çocuk okur tarafından zihinde canlandırılan mekân, günlük yaşamda karşılaşılması mümkün olmayan bir yer olsa da sembolik unsurlarla gerçek dünyaya göndermeler yapılmaktadır. Bu bağlamda gerçekle ilişkilendirme eğilimi, çocuk edebiyatı alanı için masal türünü değerli kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, çocuk edebiyatına önemli katkılar sunan Mustafa Ruhi Şirin'in Çocukları Uçuran Masallar Dizisi'nde yer verdiği mekânların işlevsel yönleri betimlemek ve alan yazınına bu yönde katkılar sunmaktır.

Çalışma kapsamında “Masalda yer verilen mekânsal unsurların işlevsel yönleri ile çocuk okura sezdirilmek istenen iletiler nelerdir?”, “Masallardaki mekânsal ilişkilerin çocuk okurun mekânsal algı gelişimine ne derecede katkı sunmaktadır?” ve “Masal mekânının yazarın kendi bilinçaltında şekillendirerek çocuk okura sunduğu düşünüldüğünde, mekân aracılığıyla aktarılan iletilerin niteliği nasıl değerlendirilmelidir?” şeklindeki sorulara yanıt aranmış, elde edilen bulgular çocuk edebiyatı çerçevesinde irdelenmiştir.

2. Yöntem

Çalışma kapsamında Mustafa Ruhi Şirin'in Çocukları Uçuran Masallar Dizisi (Guguklu Saatin Kumrusu, Martıcık ile Tilki, Aslan Kuş, Kuş Ağacı) doküman incelemesi yöntemiyle çözümlenerek çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Döküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı araç gereçlerin çözümlenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187). Doküman incelemesi anlayışıyla incelenene masallar betimsel olarak analiz edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Büyülenmiş Mekân

“Guguklu Saatin Kumrusu” masalında ırmağın kenarındaki ahşap bir evin, ahşap guguklu saatinin içerisinde büyülenerek tahta kumruya dönüşen bir kumru vardır. Ahşap evin etrafında uçuşan Fatmacık ismindeki kumru, guguklu saatin içerisinde hapsolan tahta kumrunun sesini

duyar. Pencereden içeriye girdiğinde bir görünüp bir kaybolan kuşlar koro halinde “Kuş demek uçmak demek” diye seslenmektedirler.

Kumrunun sesini bir kez daha duyar. “*Evvel zaman içinden kalbur saman içinden uçuruldum. O gün bugündür buradayım.*” (Guguklu Saatin Kumrusu, 2015: 18).

Guguklu saatin içerisinde yardım bekleyen dostunun ipini çözerek bulunduğu kafesten çıkarır Fatmacık. Ancak büyüün bozulması için yapılması gerekenler vardır: “*Önce ayaklarımı bağlayan ipi çözmen gerekecek. Sonra senin ayaklarını bağlayacağım ve benim yerime burada nöbet tutacaksın. Ben ise en son konduğum ağacın kovuğundan bir damla su içeceğim. Dönüncüye kadar saatin içinde bekleyebilirsen büyü bozulacak. Büyü bozulur bozulmaz yanına geleceğim. O zaman birlikte gökyüzünde doyusya uçarız.*” (Guguklu Saatin Kumrusu, 2015: 20).

Masalda kahramanın büyüün bozulması için çıktığı yolculuk sonrası tekrar eve dönüş gerçekleşmiş, mutlu sona ulaşılmıştır. Masalda ‘evden uzaklaşma- yolculuk- tekrar eve dönüş’ şeklindeki sıralama ile çocuk okurda verilen sözün yerine getirilmesi gerektiği iletisi, mekânın işlevsel yönünü ortaya koymaktadır.

3.2. Mekân ve Aidiyet Duygusu

Martıcık ile Tilki masalında, anne martı ay ve yıldızlara ninniler söyler. Çocuk okur görkemli bir doğaya tanıklık eder. “*Martı yuvası, gölün üzerinde uzanan ağacın dalında bir kundak gibi sallanıyordu.*” (Martıcık ile Tilki, 2015: 9).

Martı yuvasının yeni üyesi ‘Martıcık’, yaşama gözlerini açar ve anne martı ile gölün kıyısında uçuş alıştırmaları yapar. Küçük Martıcık, bir gün yalnız yaşamaya karar verir ve yuvadan ayrılmayı düşünür. “*Bir gün ne anlama geldiğini bilmediği halde yalnız yaşamaya karar verdi. Gölün karşısına geçmeyi düşündü.*” (Martıcık ile Tilki, 2015: 21).

Durgun gölün üzerinden havalanan Martıcık, balık avına çıktığı sırada tilki ile karşılaşır. Tilki, sol ön ayağına taş düştüğünü, hareket edemediğini ve iyileşmesi için bir balığa ihtiyacı olduğunu söyler. Martıcık kısa bir uçuştan sonra yakaladığı alabalık yavrusu ile geri döner. Tilki bir lokmada alabalığı yutarken Martıcık gece gördüğü rüyayı anlatır.

“*-Dün gece bir rüya gördüm. Ağzı kapalı bir çuvalın içinden çıkmaya çalışıyordum.*

-Bu çok güzel bir rüya. Başına devlet kuşu konacak.” (Martıcık ile Tilki, 2015: 35).

Martıcık gördüğü rüya ile tilkinin tuzağına düşeceğini fark eder. Son anda kanat çırparak annesinin olduğu yere uçar ve tilkiden kurtulur.

Masal mekânın işlevsel yönü değerlendirildiğinde, “Ait olunan mekândan uzaklaşma – tilkinin tuzağından kurtulma – ait olunan mekâna tekrar dönüş” şeklindeki mekân ilişkisi ile çocuk okurun aidiyet duygusunu kazanmasına katkı sağlamaktadır.

Martıcık ne anlama geldiğini bilmediği halde yalnız yaşamaya karar vererek yuvadan ayrılır. Mekânsal değişiklik sayesinde yaşam deneyimi kazanarak tilkinin tuzağından kurtulur ve ait olduğu mekâna (anne martının olduğu yere) geri dönüşü ile masal sona erer. Tilkinin tuzağından kurtuluş, bir rüya motifi ile sağlanmıştır.

Masal kahramanın doğası gereği yaşamını sürdüğü mekân durgun bir göldür. Martıcık’ın ailesinden ayrı yaşamaya karar vererek gölün karşı kıyısına geçmesi, türlü tehlikelerle baş başa kalmasına yol açmıştır. Mekânsal değişiklikler ile ‘aileden ayrı yaşamının tehlikeli ve zor bir durum olduğu’ iletisi sezdirilmektedir. Çocuk okur fiziksel özellikler itibarıyla kendisini bu yere ait hisseden kahraman ile özdeşleştirdiği düşünüldüğünde, mekânın işlevsel yönü aidiyet duygusunu geliştirmektir.

3.3. Sihirli Suyun Bulunduğu Tepe

Aslan Kuş masalında mekân, Mavi Orman'dır. Mavi Orman'ın kralı aslan, bir gün bütün hayvanları yanına çağırır.

"-Biz diye söze başladı aslan, aklımızı kullanmalıyız. Her gün aynı şeyleri yapmaktan çok sıkıldım. Hayatımızın renklenmesi için bir şeyleri değiştirmeliyiz." (Aslan Kuş, 2015: 8)

Ormanlar âleminden Kaf Dağı'na gitmek gibi türlü öneriler aslan krala sunulur. Ancak tilkinin önerisiyle tüm hayvanlar kuş olup uçmayı isterler.

"Yıldızların bahçesinde

Işıktan evlerimiz var

Şen kuşlar gibi uçalım

Kanadımız olsun rüzgâr" (Aslan Kuş, 2015: 11)

Aslan kralın önderliğinde tüm hayvanlar, sihirli suyun bulunduğu tepeye çıkarlar.

"Önce aslan içti sudan. Bir anda yarısı kadar küçülüyor ve uçup gidiyordu." (Aslan Kuş, 2015: 15)

Mavi Orman'da yalnız tilkiler, sihirli sudan içmemiş ve saklanmışlardı. Kısa zamanda tilkilerin olduğu bir düzen kuruldu. Krallığını yitiren aslan kuş, yeni halini beğenmemiş ve eski ormanlarını özlemeye başladı. Mavi Orman'ı terk ederek gökyüzünde salınan tüm hayvanlar da eski ormanlarını özlemişlerdi.

Her canlı için bir yaratılış yasası olduğunu anlayan Aslan Kuş, büyüün bozulması için yine sihirli sudan içmeleri gerektiğini duyurur. Sihirli sudan içen tüm hayvanların kanatları yok olur. Aslan, tüm bunları sorumlusu olarak en kurnaz tilkiyi cezalandırma kararı alır. Oyunbaz tilki eşeğin sırtına bağlanır ve sihirli suyun bulunduğu tepeye götürülür. Tilki sihirli sudan içer içmez Tilki Kuş olur ve uçup gider. Aslan, suyun kaynağının kapatılmasını emreder. Bir günde kuyunun üzerinde topraktan bir dağ yükselir. Tilki Kuş ise ormanda bir daha görülmez.

Masal mekânının işlevsel yönü değerlendirildiğinde "Mavi Orman- sihirli suyun bulunduğu tepeye varış- büyüün bozulması için tekrar sihirli suyun bulunduğu tepeye gidiş- kurnaz tilkini ormandan kovuluşu- suyun kaynağının kapatılması" şeklindeki mekân ilişkisi, çocuk okura dolaylı bir anlatım yoluyla 'her canlı için bir yaratılış yasası olduğu' iletisi aktarılmaktadır.

Masalın başında dile getirilen 'hayatımızın renklenmesi için bir şeyleri değiştirmeliyiz' yargısı, masal sonunda 'her canlı için bir yaratılış yasası olduğu' görüşü aktararak çürütülmüştür. Bu yolla iletilerin algısal bir bütünlük içerisinde çocuk okura sezdirilmesi amaçlanmıştır.

3.4. Anne İçgüdüğü

"Kuş Ağacı"nda çocuk okur, Mavi Ülke'de dallarına konan kuşların türküler söylediği çiçek açan bir ağacı yakından tanıma fırsatı bulur.

Bulutlu bir bahar günü beyaz kuş süzülerek ihtiyar ağacın tepesine konar ve şöyle der: "-Yapraklarının bir kuşa dönüşmesini ister misin? Kuşlarını uçurduktan sonra gagamla sana dokunur dokunmaz yanmaya başlarsın. Baharda küllerinden bir fidan çıkar. Böylece Anka gibi sen de küllerinden yeniden doğmuş olursun." (Kuş Ağacı, 2015: 13)

İhtiyar ağaç ne diyeceğini bilemese de söylenenler hoşuna gider ve sevinir. Beyaz kanatlı kuş, gagası ile dokunur dokunmaz ağacın bütün yaprakları kuşa dönüşüp uçuverir. Tüm bunlara

şahit olan Ağaçkakan, yuvasının bulunduğu ağacın yapraklarını kaybetmesine çok üzülür ve yapraklarını kaybeden ihtiyar ağaca bir teklif sunar: “İstersen kuşa dönüşen yapraklarını geri getirebilirim.” (Kuş Ağacı, 2015: 17)

Ağaçkakan, gagası ile üç kere ağacın gövdesine dokunur ve kuşlar ağacın dallarına dönerler. Dallarındaki binlerce kuşlarla keyif çatan ihtiyar ağaç, yanmak istemez. Güneş gün ışıklarını başka ormanlara taşıdığı sırada ihtiyar ağaç, dallarındaki kuşları uyandırmadan gölün karşı kıyısına geçer. Çok geçmeden yapraklarını uçuran beyaz kuş, ihtiyar ağacın saklandığı yeri bulur.

“- Şeyi, dedi ihtiyar ağaç, her annenin yapması gerekeni yaptım. Ormanda kuşlarıma zarar geleceğinden korktuğum için yerimi değiştirdim.” (Kuş Ağacı, 2015: 31)

Beyaz kuş hakikatten kaçamayacağını şu sözlerle ifade eder:

“Yer değiştirmen çare değil. Bitkilerin hayatı da tıpkı insanların yaşamak oyununa benzer. Gölgede oynayan çocukları düşün! Büyüdüler ve anne baba oldular. Yaşlanınca ve zamanı gelince can saatleri durdu.” (Kuş Ağacı, 2015: 33) Beyaz kuşun son kez gagası ile dokunduğu ihtiyar ağaç alev alev yanıp kül olur. Yaz biter, sonbahar geçer, baharda kuş ağacının köklerinden bir fidan çıkarır.

Kuş Ağacı masalının mekânsal işlevi değerlendirildiğinde, “İhtiyar ağacın bulunduğu Mavi Ülke- beyaz kuştan kaçış ile sığınılan mekân” biçimindeki mekân ilişkisi ile doğanın kaçınılmaz bir yasası olarak değişim, dönüşüm, yenilenme sürecine dikkat çekilmiştir. İhtiyar ağacın kuşlarını koruma içgüdüğü ile başka bir mekâna geçişi, ‘yavrularını korumak, kollamak her annenin yapması gereken bir doğal bir olgudur’ iletisi çocuk okura sezdirilmiştir. Yuvasını kaybetme korkusu yaşayan Ağaçkakan da ait olduğu mekânı kaybetmek istemediği düşünüldüğünde, mekânın işlevsel yönünün aidiyet duygusunu geliştirmek olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak ihtiyar ağacın ne yaparsa yapsın hakikatten kaçamayacağı olgusunun masal boyunca sezdirilmesi, çocuk okuru öğrenilmiş çaresizliğe sürükleyeceğinden olumsuz bir iletidir.

4. Sonuç

Çocuk yazını çalışmaları kapsamında incelenen “Rıfat Ilgaz’ın Çocuklarını Şiirinde Zaman-Mekân Unsurları ve Çocuk İlişkisi Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışmada ‘Çocuklarını’ şiirindeki zaman- mekân ve bunların çocuklarla olan ilişkisi bağlamında değerlendirme yapılmış, Ilgaz’ın şiirlerinde mekân unsurlarının iletilerin aktarılmasında bir araç olduğu sonucuna varılmıştır (Sönmez, 2012).

“Çocukta Mekân Algısının Gelişiminde Masalın Etkisi/ Önemi” adlı yüksek lisans tezinde, çocuk okurun masalda geçen mekânlar ile günlük yaşamında karşılaştığı mekânlar arasında kurduğu ilişki değerlendirilmiştir. Masalarda kurgusu içerisinde seçilen mekânların, çocuk okurun mekânsal algı gelişimine katkıda bulunduğu, masal türüne yabancı olan çocukların masal mekânı ile günlük yaşamda deneyimledikleri mekânlar arasında ilişki kurmakta zorlandığı saptanmıştır (Yılmaz, 2010).

Mustafa Ruhi Şirin’in Çocukları Uçuran Masallar Dizisi’ndeki mekânsal unsurlar, işlevsel olarak çocuk okura birtakım ileteler sunmaktadır. *Guguklu Saatin Kumrusu* masalında, masal kahramanının büyüünün bozulması adına ‘evden uzaklaşma- yolculuk- tekrar eve dönüş’ şeklindeki mekânsal sıralama ile çocuk okurda verilen sözün yerine getirilmesi gerektiği iletisi aktarılmıştır. *Martıcık ile Tilki* masalının kahramanı Martıcık, bir gün ne anlama geldiğini bilmeden yalnız yaşamaya karar verir ve ait olduğu mekândan ayrılarak tilki tehdidi ile karşı karşıya kalır. Mekânsal değişiklikler ile ‘aileden ayrı yaşamının tehlikeli ve zor bir durum olduğu’ iletisi aktarılmaktadır.

Aslan Kuş masalında “Mavi Orman- sihirli suyun bulunduğu tepeye varış- büyüün bozulması için tekrar sihirli suyun bulunduğu tepeye gidiş- kurnaz tilkini ormandan kovuluşu- suyun kaynağının kapatılması” şeklindeki mekân ilişkisi ile ‘ her canlı için bir yaratılış yasası vardır’ iletisi güçlü bir şekilde sezdirilmiştir. *Kuş Ağacı* masalında ise yaprakları kuşa dönüştürülen ihtiyar bir ağacın annelik içgüdüsüyle kuşlarını korumaya çalışması sezdirilen önemli bir değerdir. “İhtiyar ağacın bulunduğu Mavi Ülke- beyaz kuştan kaçış ile sığınılan mekân” biçimindeki mekân ilişkisi ile doğanın kaçınılmaz bir yasası olarak değişim, dönüşüm ve yenilenme süreçlerine dikkat çekilmiştir. Ancak ihtiyar ağacın ne yaparsa yapsın hakikatten kaçamayacağı olgusunun masal boyunca sezdirilmesi, çocuk okuru öğrenilmiş çaresizliğe sürükleyeceğinden olumsuz bir ileti niteliği taşımaktadır.

Mustafa Ruhi Şirin’in Çocukları Uçuran Masallar Dizisi genel olarak değerlendirildiğinde, masallardaki mekânsal ilişkilerin çocuk okurun mekânsal algı gelişimine katkıda bulunduğu belirlenmiştir. Çocuk okurun masal kahramanı ile kendisini özdeşleştirdiği düşünüldüğünde, kahramanın bulunduğu mekândan farklı bir mekâna geçişi ile algısal bir bütünlük oluşturulmaktadır. Çocuk okurun masal mekânı ile gerçek mekân arasında bağıntılar oluşturarak bulunduğu mekânı tanıma, algılama, değerlendirme gibi yetilerin gelişmesine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- Acıpayamlı, O. (1978). *Halkbilim terimleri sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Boratav, P.N. (1992). *100 Soruda Türk halk edebiyatı* (6. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını: Yazın eğitime atılan ilk adım*. Morpa Kültür Yayınları.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 5(3), 463-475.
- Özdemir, E. (1992). *Yazınsal Türler*. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Sönmez, H. (2012). Rıfat Ilgaz’ın “Çocuklarım” şiirinde zaman-mekân unsurları ve çocuk ilişkisi üzerinde bir inceleme.
- Şirin, M. R. (2007). *Masal Atlası* (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Türk Ansiklopedisi*, (1964). Ankara: Milli Eğitim Basımevi, cilt:12, 317.
- Yavuz, M. H. (1997). *Masallar: eğitimsel işlevleri ve dil öğretimine katkıları*. Ürün Yayınları.
- Yıldırım, A., Simsek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin*.
- Yılmaz, G. (2010). Çocukta mekân algısının gelişiminde masalın etkisi/önemi (Doctoral dissertation, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü).

İncelenen Kitaplar

- Şirin, M. R. (2015). *Guguklu Saatin Kumrusu*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Şirin, M. R. (2015). *Martçık ile Tilki*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Şirin, M. R. (2015). *Aslan Kuş*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Şirin, M. R. (2015). *Kuş Ağacı*. İstanbul: Nar Yayınları.